

No 11 (11) (2017)

P.2

The scientific heritage

(Budapest, Hungary)

The journal is registered and published in Hungary.

The journal publishes scientific studies, reports and reports about achievements in different scientific fields. Journal is published in English, Hungarian, Polish, Russian, Ukrainian, German and French.

Articles are accepted each month. Frequency: 12 issues per year.

Format - A4

ISSN 9215 — 0365

All articles are reviewed

Free access to the electronic version of journal

Edition of journal does not carry responsibility for the materials published in a journal. Sending the article to the editorial the author confirms it's uniqueness and takes full responsibility for possible consequences for breaking copyright laws

Chief editor: Biro Krisztian

Managing editor: Khavash Bernat

- Gridchina Olga - Ph.D., Head of the Department of Industrial Management and Logistics (Moscow, Russian Federation)
- Singula Aleksandra - Professor, Department of Organization and Management at the University of Zagreb (Zagreb, Croatia)
- Bogdanov Dmitrij - Ph.D., candidate of pedagogical sciences, managing the laboratory (Kiev, Ukraine)
- Chukurov Valeriy - Doctor of Biological Sciences, Head of the Department of Biochemistry of the Faculty of Physics, Mathematics and Natural Sciences (Minsk, Republic of Belarus)
- Torok Dezso - Doctor of Chemistry, professor, Head of the Department of Organic Chemistry (Budapest, Hungary)
- Filipiak Pawel - doctor of political sciences, pro-rector on a management by a property complex and to the public relations (Gdansk, Poland)
- Flater Karl - Doctor of legal sciences, managing the department of theory and history of the state and legal (Koln, Germany)
- Yakushev Vasilij - Candidate of engineering sciences, associate professor of department of higher mathematics (Moscow, Russian Federation)
- Bence Orban - Doctor of sociological sciences, professor of department of philosophy of religion and religious studies (Miskolc, Hungary)
- Feld Ella - Doctor of historical sciences, managing the department of historical informatics, scientific leader of Center of economic history historical faculty (Dresden, Germany)
- Owczarek Zbigniew - Doctor of philological sciences (Warsaw, Poland)
- Shashkov Oleg - Candidate of economic sciences, associate professor of department (St. Petersburg, Russian Federation)

«The scientific heritage»

Editorial board address: Budapest, Kossuth Lajos utca 84,1204

E-mail: public@tsh-journal.com

Web: www.tsh-journal.com

CONTENT

ECONOMIC SCIENCES

- Andreeva E.*
INNOVATIVE AND EDUCATIONAL
CLUSTER IN THE SYSTEM OF
DEVELOPMENT OF REGIONAL
INFORMATION POTENTIAL 4
- Kovalevskaya K.A.*
IMPLEMENTING ANTI-CRISIS MEASURES
ON THE BASE OF CONCORD OF
CORPORATE INTERESTS 8
- Sidorov M.*
THE MAIN ASPECT OF ECONOMIC
GROWTH IN CANADA IN THE CONTEXT
OF ITS INVOLVEMENT IN THE GLOBAL
ECONOMY 13
- Surai A.S., Shpilevoy E.A.*
THE CHALLENGES OF THE MODERN
BUSINESS ENVIRONMENT:
TECHNOLOGIES OF PRODUCTION
EFFICIENCY AND PRODUCTION
CAPACITY 18

JURIDICAL SCIENCES

- Buntova O.S., Revina S.N.*
THE PROBLEM OF LEGAL REGULATION
IN THE FIELD OF URBAN PLANNING
CARRIED OUT BY THE MUNICIPAL
AUTHORITIES 24
- Mamedov O.Ya., Mamedov R.Ya.*
ON THE QUESTION OF THE POSSIBILITY
OF EVANTANIZATION IN RUSSIA 27
- Myronyuk S.*
FEATURES APPLICATION OF TAX
LEGISLATION WITH AN AGREEMENT AND
POZHYZNENNOHO CONTENT
NASLEDSTVENNOHO AGREEMENT 30
- Shyshliuk V.R.*
TERMINATION OF EMPLOYMENT
CONTRACT AS A RESULT OF DEATH OF
THE EMPLOYEE OR THE EMPLOYER –
PHYSICAL PERSON UNDER THE LAWS OF
UKRAINE AND POLAND 34

PEDAGOGICAL SCIENCES

- Ancheva I.A.*
MODERN VIEW ON A TEACHING
METHODS «OBSTETRICS AND
GYNAECOLOGY» FOR THE ENGLISH-
SPEAKING STUDENTS WITH THE MODERN
REQUIREMENTS PLANNING..... 39
- Alekseeva O.I., Dubrovina I.*
FEATURES OF PSYCHOLOGICAL AND
PEDAGOGICAL SUPPORT SELF-OF
PEDAGOGICAL EDUCATION IN-SERVICE
TRAINING..... 41
- Klimenko Ju.*
SOCIAL ACTIVITY NATIONAL
ESPERANTO IN THE FIRST THIRD OF THE
TWENTIETH CENTURY 44
- Ovtcharenko Z.P.*
INFORMATION AND COMMUNICATION
TECHNOLOGIES AS AN EFFECTIVE WAY
OF FOREIGN LANGUAGE STUDY 48
- Odaynyk V.V., Putrov S.Y.*
PECULIARITIES OF COORDINATION
ABILITIES DEVELOPMENT OF THE
STUDENTS OF HIGHER EDUCATIONAL
ESTABLISHMENTS WITH BASKETBALL
TECHNICS..... 50
- Samoilenko Ye.Ye.*
MODIFIED INVERSE MATRIX METHOD IN
TASKS 53
- Slobozhaninov P., Sushchenko L., Putrov S.*
FEATURES OF THE FORMATION OF
PROFESSIONAL COMPETENCE OF THE
FUTURE EXPERTS IN FITNESS AND
RECREATION IN HIGHER EDUCATION
INSTITUTIONS 56
- Chornenka Zh.A., Yurnyuk S.V., Manchul B.V.*
THE ESSENCE OF COMPETENCIES IN
TERMS OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES
OF STUDY AND THE WAYS OF THEIR
IMPLEMENTATION IN HIGHER MEDICAL
EDUCATION..... 60

Chornenka Zh.A., Grytsiuk M.I., Biduchak A.S.
THE INTRODUCTION OF SMART
EDUCATION IN HIGHER EDUCATION
ESTABLISHMENTS 63

PHILOLOGICAL SCIENCES

Vlasenko I.I., Trifonova N.S.
THE IMPORTATION OF ENGLISH LOAN
WORDS INTO THE RUSSIAN LANGUAGE
(EVIDENCE FROM THE RUSSIAN
ECONOMIC MAGAZINES)..... 66

Moysey A., Skakun I.
CONCEPTION OF ANTHROPOCENTRISM IN
THE CURRENT COSMOLOGICAL
PARADIGMS..... 69

PHILOSOPHICAL SCIENCES

Kambur N.A.
LEGAL EDUCATION AS A BASIS OF
SOCIALIZATION OF A PERSON 73

SOCIAL SCIENCES

Ruzova L.A., Kalinina D.S.
SOCIOLOGICAL ASPECTS OF THE STUDY
OF LONELINESS IN THE MODERN
RUSSIAN SOCIETY 77

Korableva O.V.
CONCEPTUAL ASPECTS OF THE
ANALYSIS OF THE PROBLEM OF HOME
VIOLENCE 80

успеває адаптуватися к ростиущему количеству заимствованной лексики.

Список литературы

1. Аристова, В. М. Англо-русские языковые контакты (англицизмы в русском языке) / В. М. Аристова. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1978. – 152 с.
2. Большой иллюстрированный словарь иностранных слов. – М.: Восток–Запад, 2009. – 958 с.
3. Бондарец, О. Э. Иноязычные заимствования в речи и языке: лингвосоциологический аспект / О. Э. Бондарец. – Таганрог: Изд-во Таганрог. гос. пед. инс-та, 2008. – 144 с.
4. Григорян, А. Е. Культура речи. Америка-нобесие уходит? // Русская речь. – 2005. – №1. – С. 62–68.
5. Дьяков, А. И. Графическая ассимиляция англицизмов в русском языке // Теория языка и межкультурная коммуникация. – 2012. – №2(12). – С. 14–24.
6. Дьяков, А. И. Деривационная интеграция англицизмов в русском языке конца XX века в

функциональном аспекте: дис. ...канд. филол. наук / А. И. Дьяков. – Новосибирск: 2001. – 291 с.

7. Дьяков, А. И. Словарь англицизмов. Режим доступа: <http://anglicismdictionary.dishman.ru/Slovar> (дата обращения 31.05.2016)
8. Бизнес-журнал. № 1 (226). – 2015. – 84 с.
9. Крысин, Л. П. Русское слово, свое и чужое: Исследования по современному русскому языку и социолингвистике / Л. П. Крысин. – М.: Языки славянской культуры, 2004. – 888 с.
10. Самотик, Л. Г. Лексика современного русского языка / Л. Г. Самотик. – М.: Изд. «Флинта», 2012. – 510 с.
11. Щерба, Л. В. О понятии смешения языков. Стенограмма доклада. – Режим доступа: <http://www.ruthenia.ru/apr/textes/sherba/sherba8.htm> (дата обращения: 02.12.2016).
12. Naugen, E. The Analysis of Linguistic Borrowing / E. Naugen // Language. – 1950. – № 26. – p. 210–231.

Мойсей А.А.

доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри суспільних наук та українознавства Вищого державного навчального закладу України «Буковинський державний медичний університет»

Скакун І.О.

кандидат філософських наук, доцент кафедри суспільних наук та українознавства Вищого державного навчального закладу України «Буковинський державний медичний університет»

КОНЦЕПЦІЯ АНТРОПОЦЕНТРИЗМУ В СУЧАСНИХ КОСМОЛОГІЧНИХ ПАРАДИГМАХ

CONCEPTION OF ANTHROPOCENTRISM IN THE CURRENT COSMOLOGICAL PARADIGMS

Moysey A.

Doctor of Historical Sciences, Chief of the Social Sciences and Ukrainian Studies in High Educational Establishment of Ukraine «Bukovinian State Medical University»

Skakun I.

PhD in philosophy, associate of professor of the Social Sciences and Ukrainian Studies in High Educational Establishment of Ukraine «Bukovinian State Medical University»

АНОТАЦІЯ

У статті розглядається космологічні аспекти філософсько-антропологічного дискурсу в сучасній гуманітарно-науковій парадигмі. Утверджуються новітні науково-філософські тлумачення ролі та місця людини у Всесвіті. Аналізується взаємозв'язок наукових, релігійних та етичних людиновимірних концепцій в науковій картині світу. Відзначається розвиток науково-філософських ідей, які своєрідно тлумачать антропологічний складник.

ABSTRACT

In the article deals with the cosmological and anthropological aspects of philosophical discourse in modern humanitarian and scientific paradigm. Nowadays there are creating new scientific and philosophical interpretation of the role and place of human in the Universe. In our research we analyze the relationship of scientific, religious and ethical concepts human dimension in the scientific world picture. There is the development of scientific and philosophical ideas that originally interpreted an anthropological component.

Ключові слова: філософія, антропологія, космоцентризм, антропоцентризм, антропний принцип, наукова картина світу, парадигма.

Keywords: philosophy, anthropology, cosmocentrism, anthropocentrism, anthropic principle, the scientific world paradigm.

Постановка проблеми. Новітні тенденції розвитку науки, пов'язані з осмисленням антропного принципу, процесів самоорганізації складних нелінійних систем найрізноманітнішої природи, вклю-

чаючи об'єктивну та суб'єктивну реальність, природу, людину, культуру тощо, так само свідчать про важливість аналізу людиномірності наукового знання. Актуальність означеної проблеми зумовлена

сучасною соціокультурною ситуацією у світі, що дістала назву планетарної антропологічної катастрофи. Глибинну антропологічну кризу, про яку вже багато сказано й написано, неможливо розв'язати чи хоча б мінімізувати її негативні наслідки, не з'ясувавши антропологічні виміри науки і техніки, які не тільки зумовили стрімкий розвиток сучасної цивілізації, а й містять у собі значний евристичний потенціал, який можна реалізувати в процесі виходу із зазначеної кризи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій Загальне тлумачення антропологічного складника в космологічній тематиці зародилося ще в космоцентричних ідеях Стародавнього світу (філософсько-релігійні погляди давньоіндійської, давньокитайської та інших стародавніх цивілізацій; філософсько-наукові пошуки античних мислителів).

Епоха Ренесансу та Нового часу започаткувала формування та утвердження космологічної парадигми завдяки ідеям Дж.Бруно, Н.Коперніка, Г.Галілея, Н.Кузанського та інших видатних тогочасних філософів та вчених.

Окремі аспекти співіснування антропоцентристської концепції з космологічними парадигмами сучасної наукової картини світу досліджували П.Девіс, Б.Картер, Г.Гівішвілі, В.Казютинський, Г.Ідліс, розробивши ідеї антропоного принципу.

Зазначимо, що наявність значних наукових досягнень у дослідженні космосу все ж не вирішує проблему потенціалу людиновимірності в сучасній науковій картині світу.

Мета нашої розвідки полягає в осмисленні феноменів антропоцентризму, людиновимірності наукового знання та їх особливостей у космологічних парадигмах сучасної наукової картини світу. Відповідно до поставленої мети визначено головне **завдання**, яке полягає в розробці гносеологічних та аксіологічних орієнтирів розширення антропологічного складника в космологічних концепціях сучасності.

Важливим у нашій розвідці є питання щодо взаємозв'язку систем людина – Земля – Всесвіт. Земля є однією зі сфер визначених параметрів, у яких можливе виникнення життя, оскільки місце, яке займає наша Галактика (одна з мільярдних спіральних галактик) у Всесвіті нічим не виділене. Хоча й у цьому випадку існує гіпотеза “Унікальної Землі”, яка визначає малоймовірність існування ще одного об'єкта у Всесвіті, в якому могло б зародитися та розвиватися життя.

Найяскравішим виявом якісно нового тлумачення антропоцентричної концепції стали ідеї антропоного принципу в постнекласичній методології. Антропоний принцип суперечить класично-науковому принципу Коперніка-Бруно та заперечує неможливість людини займати привілейоване центральне місце у Всесвіті. Один з авторів антропоного принципу Б.Картер вважає його певною реакцією на надмірне сліпе наслідування “принципу Коперніка”. Згідно з ученням Коперніка, ми не повинні, не маючи на те підстав, припускати, що займаємо привілейоване центральне місце у Всесвіті. На жаль, виникла тенденція розширити цей принцип до дуже сумнівної догми, суть якої полягає в тому,

що наше становище не може бути привілейованим у жодному значенні [6]. Проте ця догма, згідно з Картером, недієва за таких чинників: умовою нашого існування є спеціально сприятливі чинники (температура, хімічний склад доквілля тощо); Всесвіт еволюціонує та не є просторово однорідним. Звідси випливає, що хоча наше місце не обов'язково є центральним, воно неминуче привілейоване [7].

Наукова історія антропоного принципу містить три етапи, які можна умовно позначити так: дорелятивістський, макроскопічно-релятивістський та сучасний. Перший етап започаткувався ще у працях А.Уоллеса, в яких ми знаходимо рідкісну для епохи класичного природознавства спробу відродження телеології та цілком аристотелівського за духом антропоцентризму. Аналізуючи розвиток концепції множинності населених світів, він справедливо відзначив, що вона не підкріплюється конкретними доказами. Уоллес прагнув обґрунтувати концепцію астрономічного антропоцентризму, знехтувану коперніканською революцією, знайти конкретні аргументи, керуючись аналізом тогочасної природничо-наукової картини світу.

Уоллес завершує свої міркування висновком, у якому легко вгадується основна ідея антропоного принципу. Людина – вінець свідомого органічного життя, могла розвиватися на Землі лише за наявності всього цього масштабного матеріального Всесвіту, що нас оточує. Далі висловлюються думки, що передбачають сучасні дискусії щодо антропоного принципу – ідею випадкового Всесвіту та похідні телеологічні аргументи. Коли буде доведено, що існує єдиний та вищий продукт цього великого Всесвіту – людина, варто зробити лише один крок, щоб переконатись у призначенні Всесвіту заради цієї мети. Отже, Уоллес чітко розрізнув природничонауковий зміст своєї ідеї про доцільність для появи людини величезного за масштабом Всесвіту зі складною структурою та чітко визначеним набором взаємозв'язаних властивостей [8].

Р.Дікке відкинув ідею мінливості констант, але спробував зрозуміти особливість космологічної епохи, для якої характерний вказаний збіг. Виконавши відповідні розрахунки (повний цикл синтезу важких елементів), Дікке отримав рівність, яка пояснювала збіг “великих чисел” і дійшов висновку, що за відсутності цієї рівності у Всесвіті просто не існувало б фізиків, здатних розмірковувати над цими проблемами. Аргументи Дікке (хоча не лише вони) спонукали Картера ввести два канонічні формулювання антропоного принципу. Слабкий антропоний принцип: “Наше місце у Всесвіті є привілейованим у значенні, що воно має бути сумісним з нашим існуванням як спостерігачів... Сильний антропоний принцип: “Всесвіт (як і всі фундаментальні параметри, від яких він залежить) має бути таким, щоб у ньому на певному етапі еволюції допускалося існування спостерігачів” [7]. Відтак, слабкий антропоний принцип передбачає синхронізацію існування людини як спостерігача з її місцем у Всесвіті, а сильний антропоний принцип тлумачить існування людини як визначальний чинник світоіснування.

Ще однією течією є антропний космологічний принцип участі, який вказує, що спостерігачі та привілейоване місце людини є умовою для виникнення Всесвіту. Продовженням цієї думки є фіналістське формулювання антропного принципу, що передбачає потребу виникнення у Всесвіті розумної обробки інформації, та неперервності цього процесу. Людина покликана цей процес розпочати і контролювати [8].

Антропний принцип прагне дати відповідь на запитання: чому Всесвіт такий, яким ми його спостерігаємо? Два останні десятиліття цей принцип перебуває у фокусі світоглядних дискусій. Він викликає в сучасній космології справжній “антропологічний бум”, який розглядається як антикоперніканський за своєю суттю феномен. Варто відзначити, що небагато з наукових принципів викликали настільки гострі суперечки з таким широким спектром оцінок. Дискусії, викликані ідеями антропного принципу, можна порівняти за емоційним напруженням хіба що з проблемою причинності в квантовій механіці [3]. Антропний принцип – це єдина систематична спроба науково пояснити структуру фізичного світу. Наголошується, що це не фізичний, а людиномірний принцип.

Антропний принцип намагається розв’язати проблеми взаємозв’язку між глибинною структурою нашого еволюціонуючого Всесвіту та існуванням у ньому людини (суб’єкта, що пізнає – спостерігача). Такий підхід дуже незвичайний для космології. Ще донедавна включення людини до контексту космологічних міркувань вважалося егоцентризмом і підлягало найрішучішому засудженню. Принцип Коперніка, згідно з яким у Всесвіті немає ніяких точок, виділених у просторі й часі, примушував вважати наше місце у Всесвіті рядовим, нічим не виділеним. Але методологія антропного принципу виявляється діаметрально протилежною [6].

Важко сказати, чи знайдеться в історії філософії судження, яке б спростовувало з більшим завзяттям, ніж максима Протагора про те, що людина є мірою всіх речей. Мабуть, лише тепер приходить розуміння істинного смислу сказаного ним, оскільки зараз починає усвідомлюватися ключова роль людини в природі. Вона визначається надсильним антропним принципом, що стверджує: “Процесами народження й загибелі нестационарних усесвітів управляє людина” [2]. Під людиною тут розуміється будь-яка мисляча істота, чи то земної, чи позаземної цивілізації; під нестационарними усесвітами – незліченна кількість довершених у просторі та часі малих усесвітів, подібних до нашого, з яких складається стаціонарний, нескінченний великий Всесвіт або Природа.

Аналізуючи антропокосмічні виміри знання, Г.Гівішвілі стверджує, що сучасний стан науки дозволяє побачити панування в нашому космосі гармонії взаємозв’язків усіх без винятку його складників – від елементарних часток до культурних феноменів. Це відкриття породило формулювання вже згаданого слабкого антропного принципу, згідно з

яким світ влаштований так, що появу в певний момент його еволюції мислячої субстанції – людини – було фактично зумовлене. Креаціоністи обґрунтували цей загальний зв’язок речей на свій лад, приписавши його волі творця (сильний антропний принцип). Це означає, згідно з принципом доповнюваності Бора, що не лише людина залежить від природи, а й навпаки. Звідси ж випливає, що поява людини була не лише закономірною, а й, що важливіше, умовою існування нашого Всесвіту [2].

Нас цікавить відповідь на питання про те, яка ж роль відводиться людині в цьому процесі. Зважаючи на те, що наш Усесвіт розширюється з прискоренням, він приречений на абсолютну загибель. Відтак, єдиною силою, здатною впливати на природний хід подій є розум людини.

Принцип доповнюваності Н.Бора, який утверджує відкритий статус процесів антропологізації філософії та методології науки мав істотне значення для розвитку ідей антропного принципу. І.Ардашкін стверджує, що саме антропологізація дозволила Картеру обґрунтувати ідеї антропного принципу [1]. Справді, принцип доповнюваності передбачає, що протилежність не має характеру суперечності. Для нього характерний комплементарний характер. Це дозволяє уникнути класичної механістичної дихотомії мікро – макросвіт. Сам принцип доповнюваності став одним із найважливіших методів визначення місця людини в процесі пізнання.

Це означає, що не лише фізичний Всесвіт має бути Всесвітом певного типу, тобто сумісним, використовуючи термінологію Дікке, з існуванням фізиків, а й історія людства (еволюція людської раціональності) мала допустити існування такого шляху, який привів би до появи такого типу раціональності, в межах якого антропний принцип є осмисленим. Отже, в антропному космологічному принципі певною мірою є антропний історичний принцип, що накладає обмеження на людську історію, припускаючи її розгортання в чітко визначеному напрямі. Корінь проблем, які розглядаються в ньому, полягає не в збігу Великих Чисел і (чи) причині такого збігу – а в антропоцентризмі та перспективізмі. Факт фізико-хімічної подібності властивостей спостерігача та властивостей Всесвіту є тривіальним, так само як і якісна подібність частини організму з його цілим. Отже, питання не в тому, що наука (фізика, космологія) в ХХ столітті раптом наново відкрила для себе цю подібність, а в тому, з якої позиції ця подібність отримує своє пояснення. Позиція маловідомого для фізиків космологічного принципу Платона, який трансформувалася у сучасний аналог у вигляді постулату про корелятивність властивостей, відповідає космологічній моделі. Якщо ж ми розглянемо цей аспект виходячи з принципу Піко, який специфічно прицелений до європейської раціональності як домінуючий світоглядний стрижень, то простежуємо чітку людиноцентричну визначеність [8].

Усе це вказує на те, що прагнення до пізнання, закладене в нас природою, спрямоване не лише на тамування власної цікавості, притаманної людині.

За ним приховується щось більше, ніж навіть егоїстичне прагнення схилити собі на служіння сили природи. Можливо, це інтуїтивне визнання того, що рано чи пізно, але саме від глибини нашого пізнання законів природи залежатиме наша здатність впливати на її майбутнє. Можливо, ми – єдине її творіння, здатне бути інструментом її самопізнання. Лише за людського посередництва може відбуватися передача естафети життя від одного до іншого скінченного всесвіту [2].

Проте аналіз історії космології, виконаний Т.Ідлісом, вказує на те, що загальна еволюція наукового знання від античності до наших днів має визначений напрям – від подолання геоцентризму до подолання антропоцентризму (егоцентризму). Програма побудови новоєвропейської науки припускала абсолютно відмінний від античності та середньовіччя підхід: закони фізики й фундаментальні властивості світу мають бути інваріантні стосовно системи відліку і тим паче стосовно спостерігача. Таку незалежність властивостей світу від людини постулював принцип Коперніка. У такому разі виникає запитання: чому ж науці (космології, астрономії, фізиці), що очистилася від будь-якого антропоцентризму, знадобився антропний принцип? Він постав як доповнення до характерного для космології повного усунення будь-якого егоцентризму [4].

У цьому контексті, **перспективами подальших досліджень** постає цілком закономірне запитання: чому наука не знівелювала антропоцентричну модель завдяки власним зусиллям (законам, формулам, досліддам, експериментам), а залучила для гармонійності власної системи людиномірний складник (антропний принцип)?

Висновки. Важливий складник вияву процесу антропологізації в сучасній науковій картині світу – це позиціонування людини в межах не лише земного життя, а й космічного простору. Досліджуючи людиноцентризм, для початку важливо вказати, де саме перебуває центр (людина) з позиції наукового

світогляду. Впродовж історичного розвитку філософської думки людина посідала центральне місце на Землі. Сучасна постнекласична наука володіє потужним арсеналом ідей щодо місця людини на Землі (як біологічного виду) та у Всесвіті (як мікрокосму). Наразі висувається значна кількість суджень: починаючи з принципу Коперніка-Бруно, який заперечував унікальність людини у Космосі – завершуючи сучасними космологічними теоріями, які наголошують на привілейованому становищі людини на Землі та у Всесвіті.

Список літератури

1. Ардашкин И. “Антропологизация” как фактор проблематизации в познании [Электронный ресурс] / И.Ардашкин. – Режим доступа: www.duskyrobin.com/tpu/2006-01-00050.pdf
2. Гивишвили Г. “Человек есть мера” и сверхсильный антропный принцип / Г.Гивишвили // Здравый смысл, 2007. – №3 (44). – С. 34.
3. Девис П. Случайная Вселенная / П. Девис. – М.: Мир, 1985. – 159 с.
4. Идлис Г. Революция в астрономии, физике и космологии / Г.Идлис. – М.: Наука, 1985. – 232 с.
5. Казютинский В. Антропный принцип: история и современность / В.Казютинский, Ю.Балашов // Природа, 1989. – №1. – С. 23-32.
6. Казютинский В. Космос и человек в зеркале философских дискуссий / В. Казютинский // Философия естествознания: ретроспективный взгляд. – М.: ИФ РАН, 2000. – С. 137-167.
7. Картер Б. Совпадение больших чисел и антропологический принцип в космологии / Б. Картер // Космология. Теории и наблюдения. – М.: Мир, 1978. – С. 369-379.
8. Павленко А. Антропный принцип: истоки и следствия в европейской научной рациональности / А. Павленко // Философско-религиозные истоки науки. – М.: Мартис, ИФ РАН, 1997. – С. 178-218.